

การประกันคุณภาพอีเลิร์นนิง: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ *E-Learning Quality Assurance: Theory to Practice*

ทัศนีย์ รอดมันคง*

Thassanee30@gmail.com

ปณิตา วรรณพิรุณ**

ณมน จีรังสุวรรณ***

บทคัดย่อ

ปัจจุบันการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิงถูกนำมาทดแทนการเรียนในห้องเรียนแบบปกติเพื่อสนับสนุนและเพิ่มช่องทางการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ไม่จำกัดสถานที่และเวลา (Anywhere Anytime Learning) รวมทั้งเป็นการสนับสนุนระบบการเรียนรู้ที่ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-Centered Approach) เป็นการพัฒนารูปแบบการเรียน การสอนของนักเรียนให้เข้ากับยุคศตวรรษที่ 21 ในหลักสูตรการศึกษาทางไกล การจัดการเรียน การสอนแบบอีเลิร์นนิงจำเป็นต้องดำเนินการประกันคุณภาพหลักสูตรเช่นเดียวกับหลักสูตรการศึกษาทั่วไป ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นเครื่องมือกำกับคุณภาพ เป็นหลักประกันว่าหลักสูตรการเรียน การสอนแบบอีเลิร์นนิงมีคุณภาพและมาตรฐานเช่นเดียวกับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ ในห้องเรียน การประกันคุณภาพหลักสูตรที่จัดการศึกษาทางไกลทุกหลักสูตรจะต้องกำหนดและพัฒนาระบบประกันคุณภาพของหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับการจัดการศึกษาทางไกล ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยประเด็นหลัก 4 ประเด็น คือ 1) การบริหารหลักสูตร 2) ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอนและการวิจัย 3) การสนับสนุนและการให้คำแนะนำนักศึกษา 4) ความต้องการของตลาดแรงงาน สังคม และ/หรือความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต

คำสำคัญ: อีเลิร์นนิง, การประกันคุณภาพ อีเลิร์นนิง, การศึกษาแบบทางไกล

Abstract

At present, e-Learning has been introduced to normal classrooms to support and enhance learning channels which allow learners to study anywhere or anytime and to focus

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ

on a Student Centered Approach. e-Learning develops different learning styles according to the learning environment of the 21st century. The curriculum of e-Learning must have quality assurance which is the same as other curricula. All distance learning curriculum must develop an efficient assessment system and be suitable for distance learning. The assessment system should comprise of four parts:1) Curriculum management 2) Learning and research resources 3) Support and advice for students 4) Labor markets and social needs or employers' satisfaction.

Keywords: e-Learning, e-Learning Quality Assurance, Distance Learning

บทนำ

ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาช่วยเสริมศักยภาพทางการเรียนมากขึ้น ตัวอย่างเช่นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน (Blended Learning) หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผสมผสานรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนผสมผสานกับการเรียนรู้นอกห้องเรียนที่ผู้เรียนและผู้สอนไม่เผชิญหน้ากัน หรือการใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่หลากหลาย เช่น การนำเสนอเนื้อหาบทเรียน กิจกรรมต่างๆ โดยใช้อีเลิร์นนิงด้วยระบบแอลเอ็มเอส (LMS: Learning Management System) การจัดการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิงที่ทดแทนการเรียนในห้องเรียนแบบปกติ สำหรับประเทศไทยรัฐบาลได้ออกประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้มหาวิทยาลัยของไทย ทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาแบบอีเลิร์นนิงได้โดยถูกต้องตามกฎหมาย มีผลบังคับใช้เมื่อ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2548 และมีการกำหนดให้หลักสูตรการศึกษาแบบอีเลิร์นนิงต้องดำเนินการประกันคุณภาพหลักสูตรเช่นเดียวกับหลักสูตรทั่วไป ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นเครื่องกำกับคุณภาพและสร้างความมั่นใจต่อผู้รับบริการและสังคมว่าหลักสูตรการเรียนแบบอีเลิร์นนิงมีคุณภาพและมาตรฐานเช่นเดียว

กับหลักสูตรที่จัดการเรียนการสอนในห้องเรียนแบบปกติ ตลอดจนผลผลิตของการศึกษาแบบอีเลิร์นนิงมีคุณภาพและศักยภาพอันพึงประสงค์ตามคาดหวังของผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม

รูปแบบการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิง

อีเลิร์นนิง (e-Learning) คือ รูปแบบการศึกษาที่นักเรียนและอาจารย์ไม่ได้อยู่ในสถานที่และเวลาเดียวกัน แต่สอนโดยผ่านสื่อต่างๆ อาจจะเรียกว่า การศึกษาทางไกล (Distance Education) การเรียนทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Learning) การศึกษาออนไลน์ (Online Learning) (ศรีศักดิ์ จามรมาน, 2554)

ลักษณะสำคัญของอีเลิร์นนิงที่ดีควรประกอบด้วยลักษณะ 4 ประการ ดังนี้ (ถนอมพร เลหาจรัสแสง, 2545)

1. ทุกเวลาทุกสถานที่ (anywhere, anytime) หมายถึง อีเลิร์นนิงควรต้องช่วยขยายโอกาสในการเข้าถึงเนื้อหาการเรียนรู้อันของผู้เรียนได้จริง ในที่นี้หมายรวมถึง การที่ผู้เรียนสามารถเรียกดูเนื้อหาตามความสะดวกของผู้เรียน เช่น ผู้เรียนมีการเข้าถึงเครื่องคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่อกับเครือข่ายได้อย่างยืดหยุ่น

2. มัลติมีเดีย (multimedia) หมายถึง อีเลิร์นนิงควรต้องมีการนำเสนอเนื้อหาโดยใช้ประโยชน์จากสื่อประสมเพื่อช่วยในการประมวลผลสารสนเทศของ

ผู้เรียนเพื่อให้เกิดความคงทนในการจดจำและ/หรือการเรียนรู้ได้ดีขึ้น

3. การเชื่อมโยง (non-linear) หมายถึง อีเลิร์นนิ่งควรมีการนำเสนอเนื้อหาในลักษณะที่ไม่เป็นเส้นตรง กล่าวคือ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาตามความต้องการโดยอีเลิร์นนิ่งจะต้องจัดหาการเชื่อมโยงที่ยืดหยุ่นแก่ผู้เรียน นอกจากนี้ยังหมายถึงการออกแบบให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามจังหวะการเรียนรู้ของตนเอง เช่น ผู้เรียนที่เรียนช้าสามารถเลือกเนื้อหาที่ต้องการเรียนซ้ำได้บ่อยครั้ง ผู้เรียนที่เรียนดีสามารถเลือกที่จะข้ามไปเรียนในเนื้อหาที่ต้องการได้โดยสะดวก

4. การโต้ตอบ หมายถึง อีเลิร์นนิ่งควรมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนโต้ตอบกับเนื้อหาหรือกับผู้อื่นได้ กล่าวคือ

4.1 อีเลิร์นนิ่ง ควรมีการออกแบบกิจกรรมซึ่งผู้เรียนสามารถโต้ตอบกับเนื้อหา รวมทั้งมีการจัดเตรียมแบบฝึกหัด และแบบทดสอบให้ผู้เรียนสามารถตรวจสอบความเข้าใจด้วยตนเอง

4.2 อีเลิร์นนิ่ง ควรมีการจัดการจัดหาเครื่องมือในการใช้ช่องทางแก่ผู้เรียนในการติดต่อสื่อสารเพื่อการอภิปราย ชักถาม สื่อร่วม ชั้นเรียน

ประเภทและรูปแบบของอีเลิร์นนิ่ง

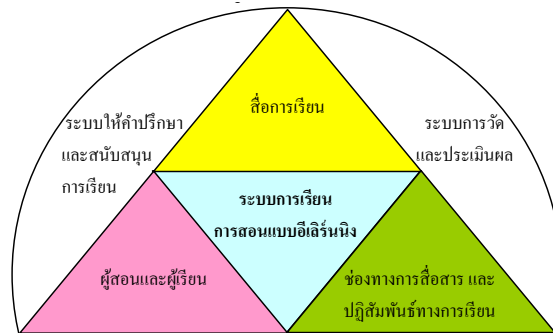
ในปี 2005 สโลนคอนซอร์เทียม (Sloan Consortium) ได้จัดแบ่งประเภทและรูปแบบของอีเลิร์นนิ่งไว้ 4 ประเภทตามปริมาณเนื้อหาที่นำเสนอ ผ่านอินเทอร์เน็ต (สื่ออิเล็กทรอนิกส์) และ ศ.ดร.ศรีศักดิ์ จามรมาน ได้แปลไว้ในหนังสือ “อีเลิร์นนิ่งระดับปริญญาผู้ค้ำคูณมากมาย” ดังนี้ (ศรีศักดิ์ จามรมาน, 2549)

ตารางที่ 1 ประเภทและรูปแบบของอีเลิร์นนิ่ง

สัดส่วนของเนื้อหาที่นำเสนอทางอินเทอร์เน็ต	ประเภทการเรียนการสอน	รายละเอียด
0%	แบบดั้งเดิม (Traditional)	วิชาที่ไม่มีการใช้เทคโนโลยีออนไลน์เลย คือ นำเสนอเนื้อหาโดยการเขียนหรือการบรรยาย
1-29%	แบบใช้เว็บช่วย (Web-Facilitated)	วิชาที่ใช้เทคโนโลยีเว็บเพื่ออำนวยความสะดวกในการสอนวิชาที่เคยสอน แบบต่อหน้าต่อตาใช้ระบบการจัดการวิชาหรือหน้าเว็บเพื่อนำเสนอคำอธิบายรายวิชา และการบ้านเป็นต้น
30-79%	แบบลูกผสม (Blended/ Hybrid)	นำเสนอเนื้อหาวิชา โดยผสมผสานวิธีออนไลน์และวิธีต่อหน้าต่อตา ส่วนมากของเนื้อหาแนะนำเสนอผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น ห้องสนทนา และบางส่วนนำเสนอแบบต่อหน้าต่อตา
80-100%	แบบออนไลน์หรือแบบอีเลิร์นนิ่ง (Online/ eLearning)	นำเสนอเนื้อหาทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมดทางออนไลน์หรือทางอินเทอร์เน็ต และโดยทั่วไปแล้วไม่มีการเรียนการสอนแบบต่อหน้าต่อตาหรือในห้องเรียนเลย

องค์ประกอบของระบบการเรียนการสอนแบบ อีเลิร์นนิ่ง

การเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิ่งควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิ่ง

1. สื่อการเรียน ในระบบการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิ่งสื่อการเรียนถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้เรียน สำหรับใช้ในการศึกษาค้นคว้าความรู้ตามที่ผู้สอนกำหนดไว้ ซึ่งผู้สอนอาจใช้ระบบ แอลเอ็มเอส (LMS: Learning Management System) หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ ในการออกแบบสื่อการเรียนต้องมีความชัดเจน สมบูรณ์ เหมาะสมกับผู้เรียน

2. ผู้สอนและผู้เรียน ความพร้อมของผู้สอนและผู้เรียน ความเข้าใจในการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิ่งจะช่วยให้การจัดการเรียนการสอน ประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี ซึ่งจำเป็นต้องทำความเข้าใจระหว่างผู้สอนและผู้เรียน มีการเตรียมความพร้อมก่อนการเรียน

3. ช่องทางการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ทางการเรียน ถือเป็นสิ่งสำคัญในระบบการเรียนแบบอีเลิร์นนิ่ง เป็นช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียน หรือระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจการเรียนมากขึ้น รวมทั้งเป็นช่องทางการติดตามผลการเรียนของผู้เรียน

4. ระบบให้คำปรึกษาและสนับสนุน การเรียน เป็นระบบที่ให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำด้านการเรียนการสอน และหลักสูตรแก่ผู้เรียน รวมทั้งช่วยให้

กำลังใจเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจ เกิดความมุ่งมั่นในการเรียน

5. ระบบการวัดและประเมินผล ควรมีการออกแบบให้มีการทดสอบ การวัดผลและประเมินผล ซึ่งให้ผลป้อนกลับโดยทันทีแก่ผู้เรียนไม่ว่าจะอยู่ในลักษณะของแบบทดสอบก่อนเรียนหรือแบบทดสอบหลังเรียน

การประกันคุณภาพอีเลิร์นนิ่ง

ความหมายของการประกันคุณภาพ อีเลิร์นนิ่ง

การประกันคุณภาพการเรียนการสอน อีเลิร์นนิ่ง หมายถึง วิธีดำเนินการตามมาตรการ หรือระบบที่สร้างความมั่นใจ การยอมรับและ ฟังพอใจต่อสังคมว่า สถาบันการศึกษาอีเลิร์นนิ่งที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน สามารถจัดการศึกษา อีเลิร์นนิ่งได้อย่างมีคุณภาพโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้จบการศึกษาอีเลิร์นนิ่งมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ (ฐาปนีย์ ธรรมเมธา, 2552)

การประกันคุณภาพหลักสูตรอีเลิร์นนิ่ง หมายถึง ระบบที่สร้างและสนับสนุนให้เกิดการดำเนินงานหลักสูตรการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) อย่างมีคุณภาพ ตรงตามมาตรฐาน ตัวชี้วัดและเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อให้มั่นใจได้ว่า หลักสูตรการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ จะได้รับการยอมรับจากสังคมและเกิดการ

ปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (กานววัฒน์ บุตรเรียง และปรวีณา สุวรรณฉวีโชติ, 2552, หน้า 310-324)

การประกันคุณภาพการศึกษาอีเลิร์นนิ่ง หมายถึง การที่สถาบันหรือผู้ใช้บริการการศึกษาได้ตั้งเป้าหมายและวัดผลจากเป้าหมายเหล่านั้น ได้แก่ กระบวนการในการตรวจสอบเนื้อหาวิชา เทคนิคการเรียนการสอน ทรัพยากรในการจัดการเรียนการสอน และบริการที่ใช้ในการสนับสนุนการเรียนการสอน โดยพิจารณาว่าได้ประสมประสานสิ่งเหล่านี้ เข้าด้วยกันกับสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนและทำให้สามารถแน่ใจได้ว่า กระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวเกิดสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาแก่ผู้เรียน (Phipps A, Ronala, Wellman V. Jane and Meisotis P. Jamie, 1998)

จากความหมายของการประกันคุณภาพอีเลิร์นนิ่งที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า การประกันคุณภาพอีเลิร์นนิ่งเป็นกลไก และกระบวนการต่างๆ ที่นำไปสู่การรักษาและปรับปรุงคุณภาพของผลลัพธ์เพื่อสร้างความมั่นใจ การยอมรับให้แก่ผู้รับบริการและสังคมว่าหน่วยงานที่จัดการศึกษาแบบอีเลิร์นนิ่งมีการประเมินและประกันคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ผู้ที่จบการศึกษาแบบอีเลิร์นนิ่งมีคุณภาพ เช่นเดียวกับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ

การเปิดหลักสูตรแบบอีเลิร์นนิ่ง

ประเทศไทยรัฐบาลได้ออกประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้มหาวิทยาลัยของไทยทั้งรัฐและเอกชนสามารถจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาแบบอีเลิร์นนิ่งได้โดยถูกต้องตามกฎหมายมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ.2548 โดยสถาบันอุดมศึกษาที่ประสงค์เปิดดำเนินการหลักสูตรในระบบการศึกษาทางไกลต้องจัดทำคำขอ จัดการศึกษาทางไกลตามแบบที่กำหนดและเสนอต่อสภาสถาบันอุดมศึกษาพิจารณาอนุมัติหรือเห็นชอบตามกฎหมาย ระเบียบ และหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง ก่อนเปิดดำเนินการ และ

แจ้งให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ทราบภายใน 30 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับอนุมัติหรือเห็นชอบพร้อมแนบมติสภาสถาบันอุดมศึกษา เพื่อประกอบการดำเนินการต่อไป ส่วนหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับองค์กรกำกับมาตรฐานวิชาชีพสถาบันอุดมศึกษาควรจัดให้องค์กรกำกับมาตรฐานวิชาชีพตรวจสอบและรับรองความพร้อมพื้นฐานก่อนเปิดดำเนินการ

การจัดการศึกษาระบบทางไกลสถาบันอุดมศึกษา ต้องดำเนินการดังนี้ (คณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2548) (1) กำหนดการรับนักศึกษาในระบบการศึกษาทางไกลที่เป็นระบบจำกัดรับหรือไม่จำกัดรับให้ชัดเจน (2) กำหนดการเปิดภาคการศึกษาให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา (3) โครงสร้างหลักสูตร ต้องสอดคล้องหรือเทียบเคียงกันได้กับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา (4) การสร้างและจัดการรายวิชา ควรอยู่ในรูปชุดการสอนทางไกล ประกอบด้วย (4.1) เนื้อหาสาระและประสบการณ์ (4.2) กิจกรรมหรืองานที่มอบหมายให้ทำ (4.3) ประสบการณ์ภาคปฏิบัติ (4.4) แบบประเมินหรือแบบทดสอบทั้งก่อนเรียน หลังเรียน และการสอบประจำภาค (5) แสดงระบบการติดต่อสื่อสาร และการนำเสนอข้อมูลส่วนบุคคลสำหรับคณาจารย์ในการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินการก้าวหน้าในการเรียนหรือข้อมูลอื่นของนักศึกษา (6) ให้มีคณะกรรมการผลิตและบริหารวิชาเพื่อวางแผน เตรียมการ ผลิตหรือจัดหาเนื้อหา ทำการสอน และประเมินโดยโครงสร้างองค์ประกอบ บทบาทหน้าที่และการดำเนินงานของคณะกรรมการการผลิตและบริหารวิชาการให้จัดทำเป็นประกาศของสถาบันอุดมศึกษา

แนวปฏิบัติตามเกณฑ์การขอเปิดและดำเนินการหลักสูตรระดับปริญญา ในระบบการศึกษาทางไกล

การขอเปิดหลักสูตรระดับปริญญาในระบบการศึกษาทางไกล หรือเปิดสอนอีเลิร์นนิ่งต้องนำเสนอ

ประเด็นเพื่อให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) พิจารณานุมัติมี 7 ประการคือ (1) หลักสูตร ความพร้อมและศักยภาพในการเปิดหลักสูตร และการ ดำเนินการหลักสูตร (2) แบบจำลองระบบการศึกษา ทางไกล (3) สื่อการศึกษาทางไกล (4) โครงสร้าง พื้นฐาน อุปกรณ์ และระบบการเก็บข้อมูล (5) ห้องสมุด (6) ที่ตั้ง และบริเวณอาคารสถานที่และทรัพยากรอื่น และ (7) แนวทางการประเมินการเรียนการสอนทางไกล

ขั้นตอนการประกันคุณภาพหลักสูตร แบบอีเลิร์นนิ่ง

การดำเนินหลักสูตรระดับปริญญาในระบบ การศึกษาทางไกล พ.ศ. 2548 เพื่อส่งเสริมการศึกษา ตลอดชีวิตสำหรับประชาชนและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มี โอกาสเรียนรู้ด้วยตนเองจำเป็นต้องกำหนดและพัฒนาระบบประกันคุณภาพของหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับการจัดการศึกษาทางไกล ฐาปนีย ธรรมเมธา (2552) ได้นำเสนอขั้นตอนการประกันคุณภาพหลักสูตรแบบอีเลิร์นนิ่งไว้ดังนี้

1. คณะ/หน่วยงาน

1.1 ประสานกับหลักสูตรจัดทำแผนการ ประเมินการประเมินหลักสูตร

1.2 คณะ/หน่วยงานแจ้งแผนตามข้อ 1.1 ให้สถาบันทราบ

1.3 คณะ/หน่วยงาน แต่งตั้งคณะกรรมการ ประกันคุณภาพหลักสูตรของคณะ/หน่วยงาน ทั้งนี้ ควรมีผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกร่วมเป็นกรรมการ

2. หลักสูตรดำเนินการประกันคุณภาพตาม มาตรฐานหลักสูตร และเตรียมการเพื่อการประเมิน ตนเองตามกรอบที่สถาบันกำหนด

3. คณะกรรมการประกันคุณภาพหลักสูตรของ คณะ/หน่วยงาน พิจารณาผลการประเมินตนเอง

4. คณะกรรมการประจำคณะ/หน่วยงาน พิจารณาผลการประเมินตนเอง แจ้งผลให้หลักสูตร คณะ/หน่วยงาน และสถาบันทราบ

5. คณะกรรมการวิชาการของสถาบัน รับทราบ และพิจารณาผลการประเมินจากข้อ 4

องค์ประกอบเพื่อการรับรองมาตรฐานการศึกษา แบบอีเลิร์นนิ่ง

เพื่อให้การจัดการศึกษาแบบอีเลิร์นนิ่งมีการ ประกันคุณภาพอย่างจริงจัง จึงมีหลายหน่วยงาน กำหนดองค์ประกอบเพื่อการรับรองมาตรฐานการศึกษา แบบอีเลิร์นนิ่ง ไว้ดังนี้

Council for Higher Education Accreditation and Assuring Quality in Distance Learning (2552) ได้นำเสนอองค์ประกอบของ มาตรฐานการศึกษาสถาบันอีเลิร์นนิ่ง เพื่อการรับรอง มาตรฐานไว้ 7 องค์ประกอบ คือ (1) พันธกิจของ สถาบัน (Institutional Mission) ที่มีการแสดง เจตจำนงเพื่อตอบสนองกับการจัดการเรียนแบบทางไกล (2) โครงสร้างองค์การของสถาบัน (Institutional Organizational) เป็นสถาบันที่มีโครงสร้าง หน่วยงานที่เหมาะสมกับคุณภาพการเรียนทางไกล (3) ทรัพยากรของสถาบัน (Institutional Resources) สถาบันมีทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอนทางไกลที่ เพียงพอ (4) หลักสูตรและการสอน (Curriculum and Institutional) สถาบันมีหลักสูตรการเรียนทาง ไกล ที่เหมาะสมและมีการออกแบบการสอนที่มีคุณภาพ (5) การสนับสนุนด้านคณาจารย์ (Faculty Support) สถาบันมีการสนับสนุนอาจารย์ด้านการพัฒนาอาจารย์ อุปกรณ์การสอน ทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก (6) การสนับสนุนนักศึกษา (Student Support) ด้าน การให้คำปรึกษา และอำนวยความสะดวกแก่นักศึกษา (7) การประเมินผลการเรียนรู้ผู้เรียน (Student Learning Outcomes) สถาบันมีระบบ การประเมิน การเรียนการสอนทางไกลเพื่อศึกษาด้านผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักศึกษา

The Sloan Consortium (2009) ได้กำหนด แนวทางการประกันคุณภาพอีเลิร์นนิ่งไว้ 5 ประการ คือ (1) ด้านประสิทธิผลการเรียนรู้ประสิทธิผลของการเรียนรู้ของผู้เรียนเมื่อเทียบกับการเรียนรู้ในการเรียนในห้องเรียนเมื่อเทียบกับการเรียนรู้ในการเรียนในห้องเรียนตามปกติควรมีลักษณะดังนี้ (1.1) ควรมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอน ผู้เรียน เพื่อนร่วมชั้นเรียนระหว่างกัน (1.2) การออกแบบบทเรียนควรเน้นสมรรถนะของสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน เช่น มีเอกสารประกอบการสอน การทดสอบ และการอภิปราย (1.3) หลักสูตรได้รับการออกแบบโดยผู้สอน (1.4) เน้นการสื่อสารและการเรียนแบบกลุ่ม (1.5) ลักษณะสำคัญของหลักสูตรมีจุดเด่นที่นำดึงดูดใจเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (1.6) ผลลัพธ์จากการเรียนในห้องเรียนในระบบปกติเท่ากับการเรียนในระบบออนไลน์ (2) ด้านประสิทธิผลของค่าใช้จ่าย (2.1) เป็นการลงทุนที่เกิดประสิทธิผลตอบสนองเป้าหมายของสถาบันการศึกษาอย่างคุ้มค่า (2.2) กำหนดวิถีและค่าธรรมเนียมการเรียนสะท้อนต้นทุนการจัดการเรียนการสอนอย่างแท้จริง (2.3) มีการทดสอบและกำหนดยุทธศาสตร์ตามพันธกิจเพื่อลดต้นทุนอย่างต่อเนื่อง (2.4) นโยบายด้านทรัพย์สินทางปัญญาสนับสนุนกลยุทธ์การใช้เงินทุนอย่างมีประสิทธิภาพ (3) ด้านความสามารถในการเข้าถึงผู้เรียนทั้งหมดที่เรียนทางออนไลน์มีโอกาสและสามารถประสบความสำเร็จในการเข้าถึงการเรียนการสอน (3.1) มีการประเมินกลไกการขับเคลื่อนความถูกต้องและการปฏิบัติงาน (3.2) บทเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ (3.3) ผลการประเมินจากผู้เรียนได้นำมาปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง (3.4) หลักสูตรที่ผู้เรียนต้องการ ต้องพร้อมที่จะให้บริการ (3.5) มีการเชื่อมโยงสู่โอกาสที่หลากหลายสำหรับผู้เรียนให้เข้ามาสู่การเรียนการสอน (4) ด้านความพึงพอใจของคณาจารย์ในการสอนออนไลน์ (4.1) ความพึงพอใจของคณาจารย์ที่มีต่อการเรียนการสอน (4.2) คณาจารย์เสีย

สละและทุ่มเท ได้รับผลประโยชน์จากการสอนออนไลน์ (4.3) คณาจารย์ได้รับรางวัลจากการสอนออนไลน์ และทำงานวิจัยที่เกี่ยวกับการปรับปรุงการสอนออนไลน์ (4.4) มีชั่วโมงการสอนในชั้นเรียน และแบบออนไลน์ที่ได้สัดส่วนเหมาะสม (4.5) คณาจารย์ได้รับฝึกอบรมและการสนับสนุนด้านเทคนิค (5) ด้านความพึงพอใจของนักศึกษา (5.1) การพูดคุยและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นเรียนอย่างพึงพอใจ (5.2) ประสบการณ์การเรียนรู้จริงสอดคล้องกับสิ่งที่คาดหวังไว้ (5.3) ได้รับความพึงพอใจจากบริการ เช่น การลงทะเบียน การประชาสัมพันธ์ เอกสารประกอบการสอน (5.4) มีการปฐมนิเทศถึงวิธีการเรียนแบบออนไลน์ที่สร้างความพึงพอใจให้กับผู้เรียน (5.5) ผลที่ได้รับจากการเรียนนำไปใช้กับวิชาชีพและพัฒนาวิชาความรู้ได้

Parker (2008) ได้เสนอองค์ประกอบการประเมินสถาบันอีเลิร์นนิ่งไว้ 8 ประการ คือ (1) นโยบายของสถาบัน (2) การวางแผน (3) โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (4) วิธีการสื่อสารการเรียนการสอน กำหนดวิธีการสอนที่ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (5) การพัฒนานุเคราะห์ (6) การพัฒนานุเคราะห์สายสนับสนุน (7) การฝึกอบรมนักศึกษา (8) การสนับสนุนนักศึกษาให้นักศึกษาสามารถใช้เทคโนโลยีต่างๆ เพื่อการเรียน

ฐาปนีย์ ธรรมเมธา (2009) ได้เสนอองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพอีเลิร์นนิ่งในบริบทของประเทศไทย มี 6 ด้าน ดังนี้ (1) นโยบายที่ชัดเจนด้านอีเลิร์นนิ่ง (Institutional Policy) (1.1) การวางนโยบายและยุทธศาสตร์การจัดโครงการอีเลิร์นนิ่งที่ชัดเจนด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจ แผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติ (1.2) การดำเนินโครงการจัดการศึกษาแบบอีเลิร์นนิ่ง (2) โครงสร้างทางเทคโนโลยีสารสนเทศ (Infrastructure of ICT) (2.1) ระบบโครงสร้างพื้นฐาน อุปกรณ์ เครือข่ายสื่อสารภายใน และภายนอกพร้อมให้บริการแก่นักศึกษา

อย่างเพียงพอ (2.2) ระบบบริหารจัดการเรียนการสอน (Learning Management System: LMS) (2.3) ระบบการติดต่อสื่อสาร (3) ศูนย์ทรัพยากรสนับสนุน (Institutional Resource Center) (3.1) มีสื่อดิจิทัลที่ผลิต/บริการสนับสนุน (3.2) จำนวนฐานข้อมูลเอกสาร ตำรา และวารสารอิเล็กทรอนิกส์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ (3.3) ระบบการแนะนำวิธีการเรียนการสอน การใช้เครื่องมือสื่อสาร (3.4) บุคลากรสนับสนุนการผลิตสื่อดิจิทัล (4) หลักสูตรการสอน (Curriculum and Instruction) (4.1) วิธีการจัดทำและจัดหาหลักสูตรแบบอีเลิร์นนิ่ง (4.2) การดูแลด้านคุณภาพมาตรฐานหลักสูตรแบบอีเลิร์นนิ่ง (4.3) การออกแบบการเรียนและการสอนแบบอีเลิร์นนิ่ง (4.4) การจัดการเรียนและการสอนแบบอีเลิร์นนิ่ง (4.5) การประเมินการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิ่ง (5) การสนับสนุนอาจารย์ (Support for faculty) (5.1) การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกแก่อาจารย์ด้านการผลิต สื่อดิจิทัล (5.2) การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกด้านการออกแบบการสอนอีเลิร์นนิ่ง (5.3) การพัฒนาอาจารย์ด้านการสอนอีเลิร์นนิ่ง (6) การสนับสนุนนักศึกษา (Support for student) (6.1) ระบบแนะนำวิธีการเรียนการสอน การใช้เครื่องมือสื่อสาร (6.2) ระบบสนับสนุนและให้คำแนะนำแก่นักศึกษาแบบประสานเวลา (6.3) ระบบสนับสนุนและให้คำแนะนำแก่นักศึกษาทั้งแบบไม่ประสานเวลา

การประกันคุณภาพด้านหลักสูตรอีเลิร์นนิ่งในภูมิภาคอาเซียน

ในส่วนระดับภูมิภาคอาเซียน พบว่า มีปัญหาในการรับรองวิทยฐานะระหว่างหลักสูตร (Cross Accreditation) สำหรับการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ และได้มีข้อเสนอแนะ คือ ให้ตั้งหน่วยงานและคณะกรรมการที่มีชื่อว่า e-Learning ASEAN Commission for Accreditation : eACA ขึ้นเพื่อเป็นคณะทำงานโดยมีหน้าที่ในการให้การรับรอง วิทยฐานะกับโปรแกรม

หรือหลักสูตรการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างประเทศ ในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับในประเทศใกล้เคียง เมื่อมีการโอนย้ายนักศึกษาข้ามหลักสูตรหรือข้ามประเทศ ” (ศรีศักดิ์ จามรมาน, 2546, หน้า 235-241)

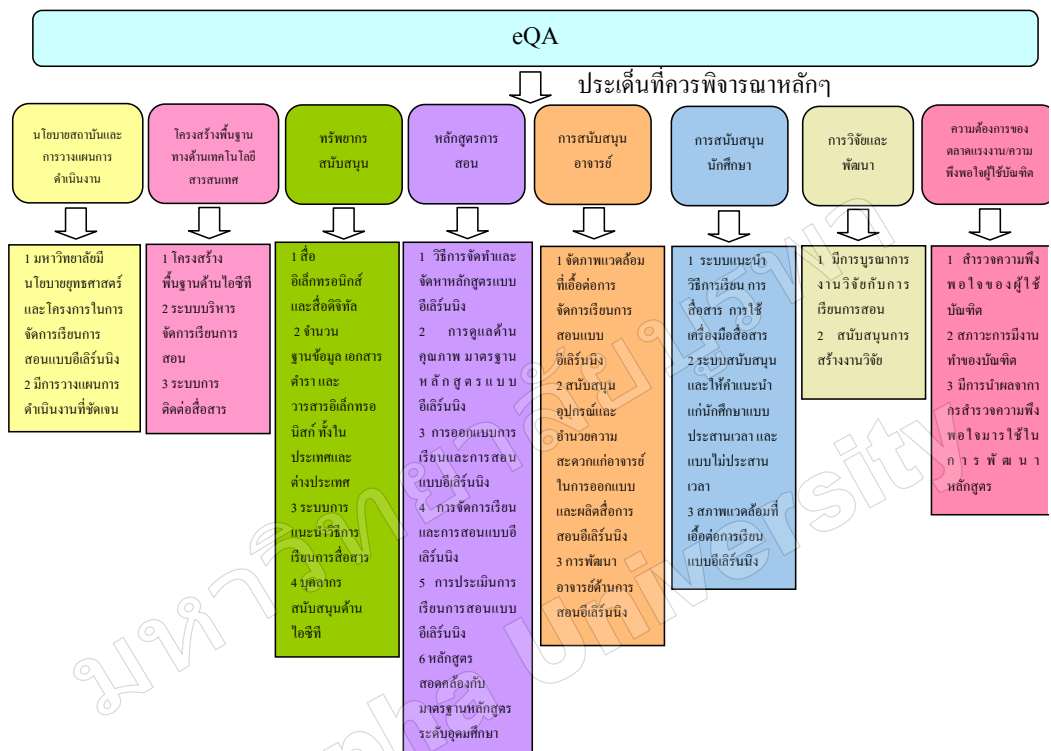
หลักสูตรอีเลิร์นนิ่งและการประกันคุณภาพอีเลิร์นนิ่งในสถานศึกษา โดยนำหลักการจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ

จากกระแสของการเปิดหลักสูตรอีเลิร์นนิ่งในปัจจุบัน มีหลายมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนแบบ อีเลิร์นนิ่งในที่นี้ขอยกตัวอย่าง มหาวิทยาลัยหอการค้าไทยซึ่งได้ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) เปิดสอนในหลักสูตรบัญชีบัณฑิต (e-Learning) สำหรับผู้จบปวส. และสำหรับผู้จบปริญญาตรี ซึ่งมีการประกันคุณภาพอีเลิร์นนิ่งคล้ายกับหลายสถาบันที่กำหนดให้ตรงกับข้อกำหนดของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) อาทิ จัดทีมผู้สอนในรายวิชา กำหนดระยะเวลาที่อาจารย์ต้องตอบคำถามนักศึกษาที่โพสต์ไว้ นักศึกษาสามารถสอบถามปัญหาการเรียน การสอนกับผู้สอนผ่านกระดานข่าว และห้องสนทนา ติดตามการบ้านที่อาจารย์แจ้งให้นักศึกษาทราบผ่านกระดานข่าว (Web board) และห้องสนทนา (Chat Room) จัดทำแบบทดสอบทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน นอกจากนี้ยังมีการจัดบรรยายพิเศษในแต่ละวิชาจำนวน 6 ชั่วโมง ซึ่งทางมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยได้กำหนดแนวปฏิบัติสำหรับนักศึกษาอีเลิร์นนิ่งไว้อย่างชัดเจน สำหรับมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย หรือ TCU ภายใต้การดูแลของสำนักงานบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษา (UniNet) ได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยต่างๆ เปิดหลักสูตรระดับปริญญาตรีและปริญญาโทแบบอีเลิร์นนิ่ง โดยผู้ที่จบการศึกษาตามเกณฑ์ที่มหาวิทยาลัยกำหนดจะได้รับปริญญาบัตรที่อนุมัติโดยสภามหาวิทยาลัยเหมือนกับการเรียนในภาคปกติ

จากองค์ประกอบรวมทั้งตัวบ่งชี้เพื่อการรับรองมาตรฐานการศึกษาแบบอีเลิร์นนิ่ง มุ่งองค์กรและนักวิชาการได้นำเสนอแนวทางไว้หลายแนวทาง ผู้เขียนได้สรุปและนำเสนอเพื่อให้สอดคล้องกับ ข้อกำหนดการ

ประกันคุณภาพการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิ่งของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งควรพิจารณาประเด็นสำคัญด้านองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ต่างๆ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพอีเลิร์นนิ่ง

บทสรุป

การประกันคุณภาพการจัดการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิ่งเป็นระบบที่สร้างความมั่นใจ การยอมรับให้แก่ผู้รับบริการว่าหน่วยงานที่จัดการศึกษาแบบอีเลิร์นนิ่งมีการประเมินและประกันคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ผู้ที่จบการศึกษาแบบอีเลิร์นนิ่งมีคุณภาพเช่นเดียวกับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ ปัจจุบันมหาวิทยาลัยทั้งภาครัฐและเอกชนต่างมีการเปิดหลักสูตรแบบอีเลิร์นนิ่งกันอย่างแพร่หลาย มหาวิทยาลัยที่จัดการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิ่งจึงควรให้ความสำคัญกับการประกันดังต่อไปนี้ (1) นโยบายสถาบันและการวางแผนการคุณภาพหลักสูตรแบบอีเลิร์นนิ่ง ซึ่งมี

ประเด็นที่ควรพิจารณาหลักๆ ดำเนินงาน (2) โครงสร้างพื้นฐานทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (3) ทรัพยากรสนับสนุน (4) หลักสูตรการสอน (5) การสนับสนุนอาจารย์ (6) การสนับสนุนนักศึกษา (7) การวิจัยและพัฒนา (8) ความต้องการของตลาดแรงงาน/ความพึงพอใจผู้ใช้งานบัณฑิต ซึ่งการประกันคุณภาพอีเลิร์นนิ่งถือเป็นเครื่องมือกำกับและรับประกันว่าการจัดการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิ่งได้ประสิทธิภาพและมาตรฐานเทียบเท่า การจัดการศึกษาในห้องเรียนแบบปกติ รวมทั้งเป็นที่ยอมรับของสังคมซึ่งจะนำไปสู่มาตรฐานการจัดการศึกษาแบบอีเลิร์นนิ่งของประเทศไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงาน). (2548). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: บริษัทสกายบุ๊กส์.
- คณะกรรมการการอุดมศึกษา (สำนักงาน). (2548). *แบบคำขอจัดการศึกษาทางไกล*. วันที่ค้นข้อมูล 20 กันยายน 2554, เข้าถึงได้จาก [http:// www.eds.su.ac.th/course/bse-a.doc](http://www.eds.su.ac.th/course/bse-a.doc) .
- คณะกรรมการการอุดมศึกษา (สำนักงาน). (2548). *ประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษา เรื่อง แนวปฏิบัติ ตามหลักเกณฑ์การขอเปิดและดำเนินการหลักสูตรระดับปริญญาในระบบการศึกษาทางไกล พ.ศ. 2548*. วันที่ค้นข้อมูล 10 กันยายน 2554, เข้าถึงได้จาก http://home.kku.ac.th/adssector/ads/data_route/5.doc.
- ฐาปนีย์ ธรรมเมธา. (2552). *การประกันคุณภาพการสอนอีเลิร์นนิ่ง*. วารสารครุศาสตร์ 38(1): 82-92.
- ฐาปนีย์ ธรรมเมธา. (2552). *เอกสารเรื่องการประกันคุณภาพหลักสูตรแบบอีเลิร์นนิ่ง*. วิชาการประกันคุณภาพอีเลิร์นนิ่ง, โครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย.
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2545). *Design e-Learning หลักการออกแบบและการสร้างเว็บเพื่อการเรียนการสอน*. จากเชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ภานุวัฒน์ บุตรเรียง และปราวีณยา สุวรรณณัฐโชติ (2552). *การพัฒนาเกณฑ์การรับรองวิทยฐานะสำหรับหลักสูตรการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ในระดับอุดมศึกษา*. *OJED* 4(1): 310-324.
- ศรีศักดิ์ จามรมาน. (2549). *เอกสารประกอบการบรรยายในการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การดำเนินกิจกรรมบนระบบเครือข่ายสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษาครั้งที่ 14”*. มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศ จังหวัดพะเยา.
- ศรีศักดิ์ จามรมาน. (2549). *อีเลิร์นนิ่งระดับปริญญาผุดขึ้นมามากมาย*. การศึกษาออนไลน์ในสหรัฐ อเมริกา พ.ศ. 2548 โดยมูลนิธิ อัลเฟรด ดี สโลน. สมุทรปราการ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ศรีศักดิ์ จามรมาน สถานเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.
- ศรีศักดิ์ จามรมาน. (2554). *อินเทอร์เน็ตกับการประยุกต์ทุกด้านที่ท่านควรทราบ*. วันที่ค้นข้อมูล 15 กันยายน 2554, เข้าถึงได้จาก <http://www.eeverything.info/elearning/index.htm>.
- อำพล นววงศ์เสถียร. (2552). *การประกันคุณภาพการศึกษาอีเลิร์นนิ่ง: ความท้าทายของการเรียนรู้ที่ไร้พรมแดน*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 20(3), 47-61.
- Paker K., Nancy. (2008). *The Quality dilemma in Online Education Revisited Chapter 13: Theory and Practice of Online Learning*. Retrieved September 12, 2011, from http://www.aupress.ca/books/120146/ebook/13_Anderson_2008_Parker-Online_Courses.pdf.
- Sloan consortium. (2009). *Distance Learning*. Retrieved September 12, 2011, from <http://www.sloanconsortium.org>.